

Štefan Kucík – Jaroslav Vaculík
a kol.

Slovenské a české

krajanské hnutie v USA

(do roku 1918)

UNIVERSUM

Štefan Kucík – Jaroslav Vaculík et al.

**Slovenské a české krajanské hnutie v USA
(do roku 1918)**

UNIVERSUM

2 0 1 4

Naše poďakovanie patrí všetkým, ktorí podporili vydanie tejto knihy:

OZEX, spol. s r. o., Masarykova 22, 080 01 Prešov
GEMOR Fashion, spol. s r. o., Košická 44, 080 01 Prešov
Mgr. Miroslav Fecko, Prešov
Historická spoločnosť kráľovského mesta Prešov
Penzión Andrej, Ružomberok
Penzión Alžbetka, Ružomberok

© Text: Prof. PhDr. Marta Dobrotková, CSc.
Prof. PhDr. František Hanzlík, CSc.
PaedDr. Štefan Kucík, PhD.
Mgr. Hana Palkovičová, PhD.
Prof. PhDr. Peter Švorc, CSc.
Prof. PhDr. Jaroslav Vaculík, CSc.

Recenzenti: PhDr. Milan Belej, CSc.
doc. PhDr. Petr Kaleta, Ph.D.

Návrh obálky: Mgr. Branislav Švorc

Fotografia na obálke:

Ján Murajda (nar. 1858) a manželka Barbara (nar. 1860) – fotografia na pamiatku z roku 1904 pred odchodom ich detí do USA. Foto z archívu Josepha Muraidu jr., Glendale, Arizona, USA

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať, ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať (elektronicky, fotografickou reprodukciou a pod.) bez predchádzajúceho písomného súhlasu majiteľov autorských práv.

© UNIVERSUM-EU, s. r. o., Javorinská 26, 080 01 Prešov
www.universum-eu.sk
Prešov 2014

ISBN 978-80-89046-78-2

Obsah

Úvod	7
Vznik a vývin slovenského krajanského hnutia v USA do roku 1907 (Marta Dobrotková)	9
Slovenské krajanské hnutie v USA (1907 – 1914) (Hana Palkovičová)	34
Vznik a vývoj českého krajanského hnutí v USA do roku 1914 (Jaroslav Vaculík)	53
Česko-slovenský zahraničný odboj v USA (1914 – 1918) – <i>slovenský pohľad</i> (Štefan Kucík – Peter Švorc)	65
Česko-slovenský zahraniční odboj v USA (1914 – 1918) – <i>český pohled</i> (František Hanzlík)	88
Epilóg (Peter Švorc)	118
Summary	125
Pramene a literatúra	127
Menný register	134

*Slovenskí vystaňovalci na Ellis Island.
Začiatok 20. storočia*

Úvod

Po rozdelení Československa v roku 1993 historický výskum na slovenskej a českej strane šiel spravidla svojou vlastnou cestou. Dedičstvo vo forme spoločnej česko-slovenskej histórie trvajúcej takmer 75 rokov však aj napriek rozdeleniu ponúka priestor na spoločný český a slovenský výskum. Ide najmä o témy, ktoré boli v Československu ignorované či priamo dezinterpretované, či už kvôli totalitnému komunistickému režimu, alebo pre citlivosť niektorých tém, týkajúcich sa vzájomného vzťahu českého a slovenského národa. Cieľom projektu, v rámci ktorého predkladaná monografia vznikla, bolo vytvoriť tím slovenských a českých historikov spolupracujúcich na výskume slovenského a českého krajského hnutia v Spojených štátoch amerických na konci 19. a v prvých dekádach 20. storočia, s akcentom na obdobie spoločného česko-slovenského zahraničného odboja počas prvej svetovej vojny (1914 – 1918). Predpokladom uvedeného výskumu bolo zhodnotenie súčasného stavu bádania tak na slovenskej, ako aj českej strane a u slovensko-amerických, česko-amerických, ale aj zahraničných autorov. Po zhodnotení dovedajšieho poznania danej problematiky sme definovali parciálne ob-

Foto: Zaoceánsky parník Berengaria, na ktorom prichádzali do USA tisícky vysťahovalcov z Európy, medzi nimi aj Slováci a Česi.

lasti výskumu s cieľom analyzovať vzájomný pomer a podiel slovenského a českého krajanického hnutia na národnom živote Čechov a Slovákov do vzniku ich spoločného štátu v roku 1918. Výskum nadväzoval na už realizovaný archívny výskum na slovenskej aj českej strane v archívnych zbierkach slovenských a českých krajanických organizácií v Spojených štátoch amerických.

Slovenskí i českí autori mali možnosť vycestovať do USA a uskutočniť výskum na „tvári miesta“. To počas komunistického režimu nebolo možné, preto je na Slovensku i v Čechách aj dnes len málo historikov, ktorí sa zaoberajú dejinami amerických Slovákov a Čechov. Prekážkou je okrem pretrvávajúcej jazykovej bariéry aj veľká finančná náročnosť takéhoto výskumu. V dôsledku toho ostávajú mnohé otázky dejín krajanického hnutia v USA neosvetlené, a tak aj jeho význam pre naše národné dejiny mnohokrát nedocenený.

Hlavným dôvodom nevyhnutnosti medzinárodnej spolupráce na predkladanej monografii bola skutočnosť, že problematika slovenského a českého krajanického hnutia v Spojených štátoch amerických na konci 19. a v prvých dekádach 20. storočia, najmä pokiaľ ide o spoločný česko-slovenský zahraničný odboj počas prvej svetovej vojny, je našou spoločnou históriou a spadá tak do slovenských, ako aj českých národných dejín. V uvedenom období sa kládli základy nášho budúceho takmer sedemdesiatpäťročného spolužitia v spoločnom česko-slovenskom štáte. Navyše, v tomto období vznikli dokumenty, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili politický vývoj v Československu (napr. Cleveľandská či Pittsburská dohoda a pod.). Niektoré citlivé otázky spoločných dejín však boli počas existencie Československa aj vzhľadom na totalitný komunistický režim po druhej svetovej vojne tabuizované alebo dezinterpretované (napr. slovenské autonomistické hnutie, Pittsburská dohoda a iné). Ale aj po páde komunistického režimu a rozdelení Československa pretrvávajú rozdielne názory na niektoré udalosti v našich dejinách a zároveň aj ich rozdielne interpretácie.

Pokračovaním iniciovanej slovenskej a českej spolupráce na výskume slovenského a českého krajanického hnutia v USA, ktorého prvým spoločným výstupom je predkladaná monografia, by sa mohla stať česko-slovenská diskusia o uvedených otázkach a historický výskum s cieľom nájsť objektívny pohľad na predmetné, prípadne i ďalšie otázky našich spoločných dejín.

Autori

Vznik a vývin slovenského krajanského hnutia v USA do roku 1907

V dôsledku ťažkých sociálnych podmienok, nedostatku pracovných príležitostí, ale aj národnostného útlaku v druhej polovici 19. storočia sa do Spojených štátov amerických vysťahovalo veľké množstvo Slovákov.¹ Na začiatku 80. rokov 19. storočia slovenské vysťahovalectvo do Spojených štátov amerických nadobudlo už masový charakter.² Spôsobila ho hospodárska kríza v monarchii, sprevádzaná na mnohých miestach aj hladomorom.

Vysťahovalectvo malo v moderných slovenských dejinách veľký význam. Podnietilo politickú, spoločenskú, hospodársku a duchovnú obrodu slovenskej spoločnosti.³

Foto: Slovenskí vysťahovalci v nočľahárni po príchode do USA.

- 1 Americké štatistiky zaznamenali, že v 60. rokoch 19. storočia sa do USA vysťahovalo z Uhorska iba 500 ľudí. V nasledujúcich desiatich rokoch ich počet vzrástol na 19 000.
- 2 Masové vysťahovalectvo zo Slovenska zaznamenávame od roku 1873.
- 3 Na konci 19. storočia každý rok prúdilo z USA na Slovensko niekoľko miliónov dolárov, ktoré vysťahovalci posielali svojim rodinám, čím napomáhali zvyšovať ich nízku životnú úroveň.

Ako prví odchádzali z vlasti obyvatelia východného Slovenska, hlavne z oblastí Zemplína, Abova, Šariša a Spiša a od konca 80. rokov aj z ostatných častí Slovenska, predovšetkým zo severnej časti Trenčianskej stolice a z myjavského regiónu. Do zámoria sa vysťahovalo viac ako dvestotisíc Slovákov. Smer Slovákov sa upriamil na priemyselné časti Pensylvánie, Ohia, New Jersey a New Yorku. Uplatňovali sa ako lacná pracovná sila v baniach, hutách, oceliarňach alebo pri stavbe železníc. Vysťahovalci sa v USA živili ťažkou prácou, súčasne však využívali možnosti tamojšieho spoločenského systému, ktorý bol v porovnaní s Uhorskom slobodný.

Na americkej pôde vznikali skupiny slovenských osád a kolónií, ktorých obyvatelia si sami organizovali život.⁴ Najdôležitejšie boli komunity v Pittsburghu, Braddocku, Johnstowne, Wilkes-Barre, Olyphante, Cleavelande, Hazletone, Toledu, Youngstowne, Newarku, Passaicu a Jersey City. Veľa Slovákov žilo v metropolách New York a Chicago.

Slovenský spoločenský život sa sústreďoval najmä okolo fár a sociálna neistota ich nútila zakladať si fraternalistické svojpomocné spolky.⁵ Slovenská kolónia za morom sa vzťahovala do šírky i do hĺbky. „Z národne málo uvedomelej masy sa vytvorila organizovaná trieda, vedomá si svojich práv a povinností.“⁶

Americko-slovenskú diaspóru vytvárali príslušníci sformovaného národa, ale väčšinou s neistou identitou, vlastne skôr s regionálnou lojalitou.⁷ Pri konfrontácii s príslušníkmi iných národov sa zatlačala ich neistota na americkej pôde do úzadia a naplno sa rozvinula ich slovacia.⁸ Postupne sa vytvárali početné slovenské komunity, ktoré sa snažili zachovávať svoju vieru, zvyky i slovenské povedomie. Z toho dôvodu vznikli aj ich prvé organizácie a spolky, ktoré boli spočiatku iba miestne a vonkoncom neboli vytvorené z národných pohnútok. Prvými spoločenskými strediskami sa stali fary.⁹ Následne si Slováci začali stavať svoje

4 Zo Slovenska sa po roku 1848 vysťahovalo do USA mnoho obyvateľov židovského pôvodu. V americkom hospodárskom, finančnom i novinárskom živote zohrali dôležitú úlohu. Napomáhali pri zakladaní najmä maďarských spolkov.

5 Slováci si z domova – „z kraja“ – pozývali kňazov a neváhali šetriť finančné prostriedky, z ktorých si čoskoro postavili kostoly, fary a zriaďovali školy. Prví slovenskí kňazi prišli do USA už v roku 1882, prvým kňazom bol Ignác Jaškovič, ktorý zakladal farnosť v Hazletone, a po ňom Jozef Kossalko a Štefan Furdek.

6 ČULEN, K. *Slováci v Amerike: Črty z kultúrnych dejín*. Turčiansky Sv. Martin 1938, s. 445.

7 Šarišania, Zemplínčania, Oravci, Liptáci a pod.

8 BARTALSKÁ, Ľ. et al. *Slovenská Amerika: Slovak America*. Bratislava 1999, s. 19.

9 Prvou slovenskou katolíckou farnosťou bola farnosť pri Kostole sv. Štefana v meste Streator, štát Illinois, ktorá vznikla v roku 1884. Koncom roku 1885 bola v Streatore založená aj evanjelická slovenská farnosť.

kostoly, školy. Je treba poznamenať, že ani z domova si nemohli priniesť nejaký vzor alebo tradíciu spolčovania podľa národnosti. Vznik prvých spolkov bol preto podložený čisto sociálnymi príčinami. Jedným z hlavných dôvodov bol ten, že často po náhlejšej alebo tragickej smrti hlavy rodiny nebol v domácnosti dostatok finančných prostriedkov ani len na pohreb. Pohreby tak dali podnet na vznik svojpomocného hnutia, z ktorého vytrysklo zakladanie najskôr lokálnych, neskôr celoplošných národných spolkov. Tie potom ovplyvňovali národný život Slovákov nielen v USA, ale aj v rodnej domovine.

Zbieranie drobných, pravidelne vkladných príspevkov umožňovalo členom zoskupení ľudskú i kresťanskú rozlúčku v prípade úmrtia. Zozbierané fondy sa postupom času rozrástli natoľko, že finančnú pomoc mohlo dostať aj pozostalé príbuzenstvo. Tak vznikli prvé bratské podporné organizácie, ktoré mali v Amerike pomerne dlhú tradíciu. Vznik prvých neslovanských bratských organizácií sa kladie do polovice 19. storočia. Najviac ich však vzniklo v rokoch 1880 – 1890. V tomto období vznikla väčšina malých i veľkých slovenských spolkov a organizácií.

Prvým svojpomocným slovenským spolkom a súčasne prvým slovenským spolkom založeným na pôde Spojených štátov bol *Persi Uherszko-Szlovenszky v nyemoczi podporujuczi spolek*. Založili ho slovenskí vysťahovalci prevažne z východoslovenských stolíc v New Yorku 3. marca 1883. Slovenský charakter spolku deklarovali jeho zakladatelia vo svojich stanovách, kde mali ustanovenie, podľa ktorého úradnou rokovacou rečou bola slovenčina, v skutočnosti východoslovenský (spišský) dialekt, a návrhy podané v inej reči neboli ochotní akceptovať. Stanovy v otázke rokovacieho jazyka prísne nariaďovali nemennosť, aj keby v spolku zostalo iba sedem členov: „...*zsadne náverhy nemajú bicz prijate alebo recz jedna nyepremenyicz, dokyal lyen 7 udove toho szpolku tervajú*“.¹⁰ Spolok združoval remeselníkov pochádzajúcich zo Spiša. Účelom spolku bolo podporovať svojich členov počas onemocnenia i v prípade úmrtia. Prvým predsedom novovytvoreného spolku sa stal Ján Hecko.

Onedlho po jeho založení vznikli v New Yorku ďalšie dva spolky: *Spolok sv. Petra apoštola* a *Prvý uhorsko-slovenský rímskokatolícky v nemoci podporujúci spolek sv. Jána Krstiteľa*.

V roku 1883 bol založený aj ďalší slovenský spolok. Spolok vznikol na konfesiónálnom základe podľa vzoru náboženských spolkov na Slovensku. *Spolok sv. Jána* založili slovenskí vysťahovalci katolíckeho viero-

10 ČULEN, K. *Dejiny Slovákov v Amerike I*. Bratislava 1942, s. 196.

vyznania v Bridgeporte v štáte Connecticut. Členovia spolkov sa medzi sebou dohadovali o tom, ktorý vznikol skôr. Spolok sv. Jána však čoskoro zanikol.

Cirkevný a zároveň podporný spolok, nazvaný *Prvý slovenský v nemoci podporujúci spolok sv. Jozefa*, založili slovenskí vysťahovalci usídlení v Hazletone v štáte Pensylvánia roku 1884. Členovia spolku si zo zbierok postavili kostol, faru i školu.

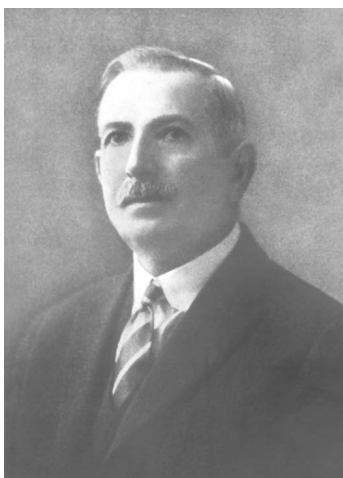
Dňa 2. novembra 1884 vznikol svojpomocný spolok aj v Passaicu (štát New Jersey) ako *Spolok sv. Štefana, uhorského kráľa*. Rokovacou rečou v spolku bola slovenčina, aj keď mnohí jeho členovia boli pod vplyvom idey uhorskej štátnosti. Spolok sa neskôr vliadol do *Prvej katolíckej slovenskej jednoty*. Členovia spolku pochopili nutnosť združiť všetky slovenské organizácie a už roku 1887 v *Amerikánsko-slovenských novinách* vyzývali na spájanie slovenských spolkov.

Do roku 1890, do vzniku nadregionálnych organizácií, bolo založených ešte niekoľko spolkov, z ktorých väčšina mala podporný a náboženský charakter.¹¹ Za zmienku stojí *Prvý debnársky výpomocný spolok*, ktorý vznikol v Bayonne City roku 1888. Bol to jeden z najväčších slovenských spolkov. Pri vzniku mal 89 členov. Tento spolok svojou podstatou pripomínal odborovú organizáciu. Členmi spolku boli remeselníci – debnári. Spolok mal rýdzo slovenský charakter a túto skutočnosť podčiarkovalo to, že ako prvý začal používať slovenskú zástavu. Tým dal impulz aj ostatným spolkom, aby maďarské zástavy zamieňali za slovenské a dokumentovali svoju príslušnosť k slovenskému národu.¹²

Význam svojpomocných spolkov zanedlho prerástol význam poistujúcich spoločností, lebo okrem poskytovania hmotných podpôr zasiahli aj do náboženského a národného slovenského života. Ľudový charakter spolkov pritiahol Slovákov do organizovaného života na báze slovenskej pospolitosti a snahy vzájomne si pomáhať. V malých svojpomocných spolkoch sa položili základy pre vznik mohutnej národnej organizácie.

11 V Clevelande zorganizovali 5. mája 1885 založenie slovenského rímskokatolíckeho Spolku sv. Štefana. Pri jeho zakladaní stál aj Štefan Furdek. 14. novembra bolo založené Bratstvo Najsvätejšieho Srdca Pána Ježiša v Houtzdale, Pa., 12. decembra 1886 vznikol v Plymouththe, Pa., Spolok sv. Štefana. V tom istom roku založili v Scrantone, Pa., Spolok sv. Petra a Pavla, o rok neskôršie v Bayonne, N. J., Spolok Princa Rudolfa, v Yonkers, N. Y., Perši v nemoci podporujúci spolok sv. Jozefa, v Minneapolise, Minn., Spolok sv. Cyrila a Metoda, v McKeesporte, Pa., Spolok sv. Petra a Pavla, v roku 1889 Slovenský v nemoci podporujúci spolok v Braddocku, Pa. 24. februára 1889 vznikol Spolok sv. Michala Archanjela v Allegheny, Pa., 20. septembra 1889 Spolok sv. Jána Krstiteľa v Olyphante, Pa., 5. mája 1889 Spolok sv. Jozefa v Clevelande, Ohio.

12 BIELIK, F. et al. *Slováci vo svete 2*. Martin 1980, s. 108.

Peter Vítazoslav Rovnianek

Štefan Furdek

Iniciatíva vyšla od členov passaického Spolku sv. Štefana, uhorského kráľa, ktorí už roku 1887 navrhovali ako prví spojenie spolkov do jedného celku, čo však ešte v tomto období nenašlo primeranú odozvu. Vyzývateľom zjednotenia slovenských spolkov bol aj Eduard Schwartz-Markovič. Ako vydavateľ novín *Nová vlast* vo svojich článkoch horlil za zjednotenie slovenských spolkov v jeden mocný národný spolok. V roku 1888 bol založený *Spolok sv. Cyrila a Metoda* v meste Minneapolis v štáte Minnesota.¹³ V máji 1889 založil Štefan Furdek¹⁴ v Clevelande *Spolok sv. Jozefa*. Pri jeho založení badať snahu o takú organizáciu, ktorá by združovala všetky slovenské spolky. Do tohto obdobia sa všetky jestvujúce spolky na pôde Spojených štátov zakladali na úzkej regionálnej a religióznej báze.¹⁵ V roku 1893 ich bolo 277, z nich len v štáte Pensylvánia pôsobilo 148.¹⁶

13 Spolok bol založený v dome Juraja Olcha. Všetci zakladatelia pochádzali z východných slovenských stolíc. V roku 1890 sa uzniesli, že sa pripoja k Prvej katolíckej slovenskej jednote, založenej v Clevelande ako odbor č. 3. Bližšie pozri: Archív Matice slovenskej, Martin (ďalej AMS), fond (ďalej f.) Slováci v USA, inventárne číslo (ďalej inv. č.) 77.

14 Štefan Furdek (1855 – 1915), rodák z Trstenej. Študoval v Nitre a v Prahe, odkiaľ bol na žiadosť clevelandského biskupa R. Gilmoura vyslaný do Clevelandu, kde bol vysvätený za kňaza a stal sa farárom tvoriacej sa českej katolíckej farnosti na 32 rokov.

15 BIELIK, F. et al. *Slováci vo svete* 2. Martin 1980, s. 92.

16 V štáte Connecticut ich bolo 19, v Marylande 2, v New Yorku 33, v New Jersey 12, v Ohio 30, v Massachusetts 1, vo Washingtone 1, v Illinois 8, v Indiane 5, v Missouri 2, v Minnesote 2, v Michigane 1, vo Wisconsine 4, v Iowe 2, v Colorade 3, vo Wyomingu 1, v Alabame 1, v Kalifornii 1 a v Západnej Virgínii 1.

Za zjednotenie sa zasadzoval po svojom príchode do Ameriky aj Peter V. Rovnianek.¹⁷

Slovenský život v Spojených štátoch amerických sa začal intenzívnejšie rozvíjať najmä po príchode dvoch výrazných osobností: Štefana Furdeka a Petra V. Rovnianka. Furdek ako kňaz a Rovnianek, síce vyštudovaný teológ,¹⁸ ale ako laik, sa stali zakladateľmi slovenského národného a duchovného života v Spojených štátoch. Už pred nimi v Amerike pôsobili Janko Slovenský a Július Wolf, ale pevnú organizačnú základňu slovenskému životu v Amerike dali až Peter V. Rovnianek a Štefan Furdek. Rovnianek založil *Národný slovenský spolok* v Pittsburchu a Furdek *Prvú katolícku slovenskú jednotu* v Clevelande.

P. V. Rovnianek vo viacerých článkoch predložil myšlienku spojenia slovenských spolkov. Nechcel, aby vznikol ďalší podporný spolok. Na stránkach *Novej vlasti*¹⁹ presadzoval potrebu založiť národný slovenský spolok. Rovnianek mienil založiť kultúrnu organizáciu v rovnakom duchu, ako bola doma zatvorená Matica slovenská. Uvedomoval si však, že Slováci v Amerike pochádzajú zo sociálne najjednoduchších vrstiev, príslušníkov ktorých mohli osloviť iba sociálne otázky, tzn. otázky podpôry. P. V. Rovnianek ešte v roku 1888 predložil M. Franciscimu návrh, aby založili v Amerike Maticu slovenskú s úmyslom „*pre poučenie a vzdelanie národa tu a napodporovanie národných snáh v starej vlasti*“.²⁰ S plánom, ktorý navrhoval Rovnianek, nesúhlasil kňaz V. Panuška, pretože sa obával, že ak by sa vysťahovalci vrátili domov, lebo väčšina z nich mala v úmysle sa vrátiť, očakávali by ich problémy s maďarskými úradmi.²¹ Rov-

17 Štefan Furdek prišiel do Spojených štátov v roku 1882 a Peter Vítazoslav Rovnianek v roku 1887.

18 Rovnianek riadne doštudoval teológiu, ale na vysvätenie a vykonávanie kňazského povolania nedosiahol požadovaný vek. Zamestnal sa preto ako redaktor, venoval sa národnej práci a ku kňazskému povolaniu sa už nevrátil. Neskôr sa stal redaktorom a spolujazyteľom *Amerikánsko-slovenských novín*.

19 Na stránkach *Novej vlasti* sa jeho článok presadzujúci myšlienku spojenia slovenských spolkov objavil v októbri roku 1888, Rovnianek uverejnil článok anonymne. *Nová vlast* zanikla roku 1889 a neskôr sa články P. V. Rovnianka začínajú objavovať v *Amerikánsko-slovenských novinách*. Publikovanie mu ponúkol spolujazyteľ Janko Slovenský a odvtedy agitovanie za vznik spolku možno nájsť aj na stránkach uvedených novín.

20 ČULEN, K. *Dejiny Slovákov v Amerike I*, s. 221. Porov.: ROVNIANEK, P. V. *Zápisky za živa pochovaného*. Pittsburgh 1924, s. 67, dostupné aj na internete: http://zlatyfond.sme.sk/dielo/987/Rovnianek_Zapisky-zaziva-pochovaneho/

21 Usudzujeme tak podľa jeho biografickej publikácie *Zápisky za živa pochovaného*, s. 67. Aká bola skutočnosť, je ťažké dokazovať, keďže ide o spomienkové dielo, v ktorom sa autor mnohokrát snaží svoje skutky ospravedlniť alebo prikrášliť. Obava z prenasledovania Slovákov, ktorí sa mienili vrátiť, je rovnako pochybná, pretože o päť rokov neskôr, keď vznikla Matica slovenská v USA, situácia na Slovensku nebola o nič lepšia.

nianek bol presvedčený, že ťažkosti a prenasledovania podnietia národné povedomie v čo najširších vrstvách národa. Obával sa najmä asimilácie prinajmenšom v tretej generácii slovenských vystažovalcov v Amerike a východisko videl v národnej výchove najmä mládeže. Rovnianek mal úsilie zjednotiť slovenských vystažovalcov bez rozdielu náboženstva, postavenia a regionálneho pôvodu. Pred zakladaním organizácie prišiel Rovnianek na rokovanie *Prvého uhorsko-slovenského rímskokatolíckeho v nemoci podporujúceho spolku Jána Krstiteľa* a snažil sa svojím vystúpením získať jeho členov pre vstup do vznikajúcej organizácie. Príhovor P. V. Rovnianka členov spolku neoslovil. Jediné, o čo sa zaujímali, bolo, či existuje slovenská zástava, pretože Rovnianek sa zmienil aj o vlajke.²²

Snahy amerických Slovákov o vytvorenie celonárodnej organizácie, ktorá by zjednocovala všetky americké spolky, mali byť zavŕšené vytvorením *Národného slovenského spolku* (ďalej aj NSS) roku 1890 v Pittsburchu, keď v Spojených štátoch dozreli podmienky pre založenie celonárodnej organizácie. Zakladateľ P. V. Rovnianek v nej chcel zjednotiť všetkých slovenských vystažovalcov v Amerike bez rozdielu náboženstva, postavenia alebo regionálneho pôvodu. Pohnútky, ktoré viedli k založeniu NSS, vyjadril Rovnianek nasledovne: „*Mojím cieľom založenia Národného slovenského spolku nebola podpora, ale čisto národné vzdelávanie, prebudenie, podporovanie bratov v starej vlasti a tak vidieť Slovensko slobodné.*“²³ Z uvedeného vyplýva, že Rovniankovi nešlo len o podporný spolok. Chcel založiť kultúrnu organizáciu, podobnú akou bola v starej vlasti zatvorená Matica slovenská. Vedel, že to nebude jednoduché, a preto prostredníctvom slovenskej tlače vyzýval, presviedčal.²⁴

Prvý krok k spojeniu všetkých prisťahovalcov na národnej báze bez rozdielu vierovyznania, politickej či sociálnej príslušnosti a zároveň v duchu amerických demokratických zásad, s cieľom ovplyvňovať slovenský národný život v Amerike, ale aj na Slovensku, učinil P. V. Rovnianek 15. februára 1890 založením Národného slovenského spolku v Pittsburchu. Spolok bol výrazne nekonfesionálny, čo vyvolávalo nesúhlasné

22 Spolok požiadal redakciu newyorského nemeckého časopisu o odpoveď, či existuje slovenská zástava. Redakcia nemala žiadne vedomosti o slovenských národných záležitostiach a tobôž nie o existencii slovenskej vlajky. Spolok sa preto rozhodol, že do Národného slovenského spolku nevstúpi a po nezhodách svojich členov sa spolok rozpadol, na jeho troskách vznikol neskôr New Yorszky Szlovenszky Szpoplek.

23 Podľa vyjadrenia autobiografického diela *Zápisky za živa pochovaného*.

24 Rovnianek najskôr prostredníctvom článkov v *Novej vlasti*, ktorá bola prvým časopisom vychádzajúcim v spisovnom jazyku, a následne aj v *Amerikánsko-slovenských novinách*.